СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XXXVII. Ч. 197. Джерзи Ситі, Н. Дж., пятниця, 23. серпня, 1929. VOL. XXXVII. No. 197. Jersey City, N. J., Friday, August 23, 1929. THREE CENTS.

КИТАЙ ОБЖАЛОВУЄ РОСІЮ

РОСІЙСЬКИЙ ІМПЕРІЯЛІЗМ ГРОЗИТЬ КИТАЙСЬКІЙ САМОСТІЙНОСТИ.

ВАШИНГТОН, 22. серпня. — Китайський уряд вислав до американського уряду довшу ноту, в котрій подає пояснення своїх недавних виступів проти большевицького московського уряду.

Нота закидує московському урядови, що він пробував звалити китайський уряд, вживаючи при тому Східно-Китайської залізниці та інших підприємств у Китаю, стоячих під контролею московського уряду. Колиб йому не вдалася акція при помочи пропаганди, то московські агенти мали досягнути своєї цілі масовими замахами.

Нота подає, що 27. травня цього року відбулася в московському консуляті в Харбіні конференція, в якій брали участь не тільки урядники московських консулятів, але й агенти ріжних большевицьких бюр пропаганди та урядники Східно-Китайської залізниці. Китайська поліція арештувала їх усіх, а при тому в її руки попали документальні докази московського заговору проти Китаю.

Очевидно, Китай не міг терпіти далі подібних заговорів проти цілости своєї держави та постановив покласти конець імперіялістичним заходам Москви. Першим кроком у сьому напрямі було й перебрання під китайську контролю Східно-Китайської залізниці, з котрої доходи Москва обертала на підривання китайської самостійности.

СТЕЙТОВА КОНВЕНЦІЯ ФЕДЕРАЦІЇ ПРАЦІ.

РОБІТНИЧІ ЮНІЇ ЗА РЕФОРМОЮ ВЯЗНИЦЬ.

СИРАКЮЗ (Ню Йорк), 22. серпня. — На вчорашньому засіданні конвенції Стейтової Федерації Праці обговорювано широко реформу вязниць у стейті. Справа видно була поружена через недавні повстання вязників у стейтових вязницях. Делегати робітничих юній ухвалили довжезну резолюцію, в котрій подають 13 пропозицій, зміряючих до полагодження пекучого питання. Радять вони між иншим, щоби вязниця займалася більше фармерством ніж фабричною продукцією.

Дуже цікава дискусія виринула на конвенції над питанням організовання робітничої партії в Злучених Державах. Провідники стейтової Федерації Праці говорили, що така організація не принеслаби робітникам користи, а шкоду. Для зорганізовання робітничої партії требаби 20 літ, а тимчасом робітники потратилиби вплив на дві великі партії.

ЖІНОЧІ ЛЕТНИЧІ ПЕРЕГОНИ.

САНБЕРНАРДІНО (Каліфорнія), 22. серпня. — Жінки-летунки, що беруть участь у жіночих летничих перегонах впоперек Америки, вже доїхали до міста Ель Пасо, в стейті Тексасі. По дорозі задержала їх буря.

Прокуратор Томпсон, котрий розслідив закиди ріжних заговорів, звернених проти поодиноких летунок, заявив, що по розсліді закидів він може зовсім певно сказати, що ніяких подібних заговорів не було та що перегони відбуваються зовсім справедливо.

Тіло летунки Кросон, що загинула, вискакуючи з літака на землю, відослано до її дому.

СТРАЙК ҐАРАЖОВИХ РОБІТНИКІВ УХВАЛЕНИЙ.

НЮ ЙОРК, 22. серпня. — Місцевий відділ юнії робітників, занятих чищенням і мальованням автів, ухвалив на вчорашних зборах вийти зараз по Дни Праці на страйк.

Домагаються вони 6 днів праці, 9-годинного дня та мінімальної заплати в сумі 35 долярів на тиждень.

Відділ, котрий має 800 членів, сподіється, що страйк пошириться поза Ню Йорк.

СТРАЙК В АРҐЕНТИНІ.

РОСАРІО (Арґентина), 22. серпня. — Перший день генерального страйку, викликаного радикальним крилом робітників, зазначився проливом крови.

Під один з трамваєвих возів кинено бомбу, яка вибухаючи, ранила поважно кількох пасажирів. Відтак прийшло між страйколомами і страйкарами до стріляння, в якій теж ранено кілька осіб.

Улицями міста ходять відділи поліції, зоруженої в карабіни.

ВИЙШЛИ НА ГОРУ АЛЕКСАНДРА.

ДЖАСПЕР (Алберта, Канада), 22. серпня. — Група з трох подорожних дісталася перший раз в історії на верх гори Александра, що лежить у канадійських Скалистих Горах недалеко від сього міста. Гора має 11,000 стіп висоти понад уровень моря. Індіяне називають її Кічі.

ДІТИ ПОСТРІЛЯНІ ПРИ ЛОМАННЮ КУКУРУЗИ.

СОМЕРВИЛ (Ню Джерзі), 22. серпня. — Невислідженний досі спрaвник стрілив з рушниці до громадки дітей, які ломали кукурузу на полі фарми Блу Рибон, що лежить на границі місцевости Менвил. Одна дитина, а саме 12-літний хлопчина Іван Колесар, померла з ран на місці, а двоє дівчат є тяжко ранені. Їх тепер лічать у шпиталі.

Діти не бачили добре того, хто до них стріляв. Оповідають, що по вистрілі вони вчули болі в тілі та стали кричати з болю й перестраху. Всі трoє кинулися до втечі. Кілька кроків дальше Колесар упав на землю, потягнувся землею троха далі, а відтак ткнув головою в землю. 14-літна Олена Клементович та її 10-літний брат Осип добігли до дому родичів і розповіли свою пригоду. Коли поліція наспіла на місце події, Іван Колесар лежав лицем до землі неживий. У його малій жмені була щипта трави, за котру хапаючися він посувався по землі. Лікар ствердив, що кусок заліза, яким була набита рушниця, пробив йому груди та попав у серце.

Поліція допитує за сей вистріл двох братів Гофменів, що заряджували фармою. Допитані перечать, буцімто вони стріляли, бо навіть чули вистріл.

ВОЄННИЙ ДОГОВІР.

Між Чехословаччиною, Румунією та Югославією підписано секретний воєнний договір, що в разі війни обєднує армії цих держав для спільної акції.

КОРОЛЬ ЗАПЛАТИВ КАРУ ЗА ПСА.

Англійський король Юрій по повороті до Лондону пішов зараз же на другий день на прохід зі своїм псом. Підчас проходу пес вирвався і став бігати по улицях та забіг до одного склепу. За ним подався король та застав уже в склепі поліцая, що велів королеви заплатити кару та зараз же купити ремінь і тримати пса на привязці.

БЕРУТЬСЯ НА СПОСОБИ.

Тому, що литовський уряд замкнув щільно границі перед напливом друкованого слова, щоби не допустити до агітації проти уряду, взялися вороги Литви на спосіб. Вони пакують друковані агітаційні летючки до флашок і кидають їх до ріки Вілії, що пливе через Литву.

БУРЕВІЙ НА ПОЛІССІ.

В околицях Пинська лютував буревій з дощем і градом, що розвалив зовсім богато господарських будинків. Тисячі гектарів гарних лісів пинського повіту буревій повиривав із корінням і страшно поломив. Овочеві сади знищені, засіви майже зовсім. По дорогах лежать повиривані дерева і здержують комунікацію. Шкоди виносять сотки тисяч золотих.

ВЕЛИЧАВА УКРАЇНСЬКА МАНІФЕСТАЦІЯ НА ЗАКАРПАТСЬКІЙ УКРАЇНІ.

Щойно тепер надійшли відомости про зїзд українського вчительства та міської і сільської молоді, що відбувся в Ужгороді дня 6 і 7-го липня. Дня 6-го відбувся зїзд **учителів-Українців, які відділилися недавно від „Учительського Товариства", що є в руках москвофілів.** На зїзд приїхало значне число учителів свідомих Українців, щоби вперве побачити і заманіфестувати свою силу. Перегляд молодих учительських сил випав під кождим оглядом вдачно.

Другого дня, цебто 7-го липня, відбувся зїзд української молоді. Почин до нього дали студенти вищих шкіл. **На зїзд приїхали до Ужгороду маси сільської і міської молоді з цілої Закарпатської України.** Свято почалося богослуженням у катедрі. Опісля перейшов **манїфестаційний похід головними вулицями міста.** Під памятником Масарика **виголосив учитель Ворон промову до многотисячної маси.**

Після того молодь удалася до великої салі Нар. Дому, де відбувся ряд рефератів, промов та привітів від численних організацій. На зїзд прийшов епископ Гебей та національні провідники. Ухвалено ряд резолюцій, з яких **пробивається рішучість щодо національного питання. Молодь радикально зриває з русвацтвом і рішучо стає на всеукраїнський шлях.**

І нічого не поможуть чеські і мадярські зусилля вдержати москвофільство. Україньство, як повінь розливається по Закарпаттю і нищить темноту. Живої душі не скуєш!

СМЕРТЬ ЖІНКИ В ПЕРЕГОНАХ.

Підчас воздушних перегонів жінок через Америку за нагороду в сумі 25,000 долярів загинула летничка Марвел Кросон. Пропала вона 20 серпня в дорозі між Сан Бернадіном і Фініксом. Найдено її допера по довгих пошукуваннях. З положення тіла й инших обставин можна було догадатися, що вона мусіла висідати та кинулася з літака з легкопадом на плечах. Була однак заблизько землі й легкопад не отворився.

ПРОЦЕС ЗА ЗЛОВЖИВАННЯ У ВОДОПРОВОДНИХ ЗАВЕДЕННЯХ.

У Варшаві покінчили слідство, яке ведено від двох літ у справі зловживань у варшавській дирекції водопроводів і каналізації. До відповідальности потягнули касієра Раніша та бухгальтера Адельта й около 70 власників і адміністраторів домів у Варшаві, як співвинних у зловживаннях при плаченні рахунків за воду. Претенсії дирекції виносять 309,600 зол. Процес відбудеться у вересні.

СТАРО-САМБІРСЬКІ ДІВЧАТА ПЕРЕД СУДОМ.

Дня 18-го червня ц. р. відбулася розправа перед окружним судом у Самборі проти чотирох обвинувачених зі Старого Самбора, а то проти Анни Шемердякової, Марії Яремівної, Марії Ролдичевої і Р. Яремової.

Акт обвинувачення закидував їм злочин з § 58, опісля змінено його на § 65 за це, що підчас переводження політичних вязнів, а це Евфрозини Шемердякiвної (абсольвентка семинара), Теофана Волосянського, Ярослава Сенети, Степана Яреми і Ілії Тесовського з слідчої тюрми Ст. Самбора до Самбора, брали головний удїл у публичнім бунті, в якому брало участь повище 300 осіб.

Поліції і тайний поліційний агент Гіль зізнавали, як подає акт обвинувачення, що дня 22. листопада 1928 р. в хвилі, коли вони відводили політичних вязнів з слідчої тюрми в Старому Самборі на стацію, щоби перевезти до тюрми в Самборі, на стації зібралася велика скількість Українців і з маси почулися нарікання та протидержавні виклики, як „Проч з Польщею", „За що берете і куєте наших братів", „Досить уже гноблення нашого народу", „Прийде час, що відплатимося". „Уже не довго вашого панowания" та богато инших кличів, а походили ті оклики головно від двох перших обжалованих. Під впливом тих кличів маса була так схвильована, що дуже легко могло прийти до чинної перепалки з поліцією.

В хвилі приїзду потягу почали Українці співати „Ще не вмерла Україна".

Дальше, як це зізнавали поліціянти, бунт цей спричинив опізнення поїзду.

Матір Е. Шемердяківної піднесеним голосом мати сказати: „Я тішуся, що маю таку доньку, яку арештували за визволення України".

Після розправи засуджено дві перші обжаловані на три тижні, а дві останні на 10 днів з завішенням кари на три роки.

Боронили д-р Галущинський і д-р Рогуцький.

СОН, ЩО ТРЕВАВ 7 ЛІТ.

З Москви повідомляють, що 1922 р. впала в летаргічний сон 10-літна дівчина, родом з села Богородська. Її перевезли до лічниці, де вона під доглядом лікарів спала дотепер. У тім часі навіть підросла. В січні ц. р. почала вона проявляти життя. В горячці заговорила: „Дайте мені бараболі!" Це були її перші слова за сім літ.

СУМНИЙ КОНЕЦЬ ЗАБАВИ З РЕВОЛЬВЕРОМ.

19-літний хлопчина Г. Шмідт в місцевости Бісниц, біля Горлиці, бавився револьвером, прицілюючи до фляшки, що стояла на столі. Біля стола сиділа його своячка. Нечайно вистрілив револьвер, поранив тяжко ту дівчину й вона з криком вибігла з кімнати. Переляканий хлопчина вчинним вистрілом позбавив себе життя, а дівчину ледви чи вдасться вдержати при життї.

ЧОЛОВІК, ЩО МАЄ 92 ЛІТ, 14 ДІТЕЙ, 46 ВНУКІВ І 30 ПРАВНУКІВ.

Є ним лісничий Рене Швалер, мешканець Мармутіє, в Альзації. Швалер був двічі оженений. Від першого подружжя мав він 11 дітей, а від другого вже лише 3 дітей. Всі ці діти дожили старшого віку, одружились і мали потомство. Тепер має Швалер 92 літ, а враз з цим 46 внуків та 30 правнуків. Та помимо свого поважного віку почувається він зовсім добре, ще й в окруженні такої численної родини.

Коли один з гостей запитав Швалера, що саме держить його при черствому здоровлю, Швалер відповів: не пю, мало курю, а багато їм та багато працюю. На запитання, що моглоби йому зробити тепер найбільшу приємність, Швалер заявив: Я хотівби дістати якесь відзначення, і мені є цілком байдуже, яке, та все таки я думаю, що на відзначення я в кожному разі заслужив.

ЗОЛОТІ ВОРОТА В КОНСТАНТИНОПОЛІ ЗАГРОЖЕНІ.

Золоті ворота, що творять відомий тріюмфальний лук візантійських цісарів, находяться у великій небезпеці. Вони можуть завалитися, якщо негайно не наступить будова нових колюмн і мармурових бльоків. Знавці твердять, що вистарчить невеличке потрясення, щоби золоті ворота, ця дорогоцінна памятка 15 ст., перемінилися в румовище.

Золоті ворота находяться недалеко т. зв. замку сімох веж. Замок цей відомий з численних таємних екзекуцій. В цьому таємничому замку держали скинених з престола султанів, там теж замикали підчас війни представників чужих держав аж до закінчення війни, згляднo підписання мира.

Сьогодня золоті ворота замуровані. Та колись, за панування візантійських цісарів, ворота ці були свідками величавих обходів. Через ці ворота переходили теж побідні цісарі, і в той час на горішній колюмні цих воріт стояла статуя богині побіди, а під нею білів візантійський орел. Серед турецького народу кружляє поговірка, що майбутні завойовники гробу Константина переходитимуть ще раз через ці ворота у тріюмфальній поході.

РОСІЙСЬКА АРМІЯ В СИБІРІ ЗАКІНЧИЛА МОБІЛІЗАЦІЮ

ГОТУЄТЬСЯ ЗАХОПИТИ ХАРБІН. ЯПОНСЬКІ СТАРШИНИ ЗНАХОДЯТЬСЯ В РОСІЙСЬКІЙ АРМІЇ. СУТИЧКИ НА КОРДОНІ НЕ ВГАВАЮТЬ.

ЛОНДОН (Англія), 22. серпня. — До газети „Дейлі Мейл" повідомляють з Манджурії, що російська армія вже закінчила мобілізацію в Сибірі й сконцентрована на манджурському кордоні. Вона готова кожної хвилини роспочати наступ на Манджурію. Очевидно Росія має намір захопити у свої руки місто Харбін, щоби потім роспочати переговори з Китаєм на умовах, які Росія йому подиктує.

ШАНГАЙ (Китай), 22. серпня. — Тут одержано відомости, що російська армія вже приготована до наступу на Манджурію. В районі Східно-Китайської залізниці проголошено стан облоги. Телефонічна комунікація з Харбіном на схід перервана. Як думають, це робота большевицьких агентів. Дрібні сутички між китайськими та російськими військовими відділами трапляються далі. Росіяне частіше всього нападають на китайську територію, щоби дістати собі поживи.

Китайська телефонічна агенція подає, що в російській армії знаходяться японські офіцири, яких післано туди після того, як Японія порозумілася з Росією в справі конфлікту з Китаєм. Японія за свою підмогу одержує від большевиків право на ловлення риби біля берегів північної частини острова Сахаліна. Тому Японія виступає рішучо проти втручання в конфлікт инших держав.

КИТАЙ ПРАГНЕ ДО ВІЙНИ

РАДЯНСЬКА ПРЕСА ГОВОРИТЬ, ЩО КИТАЙ ПРОВОКУЄ ВІЙНУ. НЕ ТРЕБА ЖДАТИ, ПОКИ ВІН БУДЕ ДО НЕЇ ГОТОВИЙ.

МОСКВА (СССР), 22. серпня. — Московські газети пишуть, що Китай безумовно прагне до війни з Росією, щоби відвернути увагу свого населення від внутрішнього життя в державі. Прикриваючись можливістю війни, китайське правительство тримає ще довше велику армію, яку воно давно обіцяло демобілізувати. Мобілізація в Манджурії нової армії вже закінчилася й 24,000 свіжого війська сконцентровано в районі Гейляра.

„Ізвестія" та инші московські газети пишуть, що треба сподіватися неминучої війни з Китаєм, а тому вони кажуть, що нема чого чекати, поки ворог Росії приготовиться до неї, а треба самим взяти ініціятиву в свої руки. Китайську поведінку називають блофом та провокацією, що грозить новою світовою війною.

БРІЯН І ШТРЕЗЕМАН ПРОТИ СНОВДЕНА.

ВОНИ ОБВИНУВАЧУЮТЬ СНОВДЕНА В РОЗБИТТЮ ПЕРЕГОВОРІВ. СНОВДЕН СТОЇТЬ ПРИ СВОЇМУ.

ГАГА (Голяндія), 22. серпня. — Між Бріяном і Штреземаном є повне порозуміння й вони працюють разом, щоби вивести конференцію зі сліпого кута, куди загнав її Сновден. Вони обидва заявили Сновденови, що вина за розбиття конференції спадає на нього, бо всі держави, крім Англії, хочуть осягнути дійсне порозуміння.

Сновден стоїть на свойому й говорить, що він не розбиває конференції, а стремить до заміряння й заспокоєння Европи не менше від Штреземана та Бріяна, але мусить боронити інтереси Англії.

Штреземан заявляє, що він не може повернутися до Німеччини, не добившись евакуації Надренії, а Бріян заявляє, що він не може повернутися до Парижа з обовязанням евакувати Надренію, не маючи в руках затвердженого пляну Йонга. Конференція далі переживає кризу й годі сказати, який вихід з неї буде знайдений.

НІМЕЧЧИНА ПО СТОРОНІ ШТРЕЗЕМАНА.

БЕРЛІН (Німеччина), 22. серпня. — Вся Німеччина піддержує становище Штреземана на газькій конференції. Всіх тепер цікавить питання, що буде, коли до 1 вересня не приймуть держави пляну Йонга. Юридично тоді залишається в силі плян Доса й Німеччина малаб платити свої чергові репарації згідно цьому планови, але фінансовий стан її такий, що вона цього не в силі зробити, бо приготовилася платити в цей термін зменшену суму по пляну Йонга.

ЗЄДНАНІ ДЕРЖАВИ ЕВРОПИ.

СТАНОВИЩЕ СНОВДЕНА В ГАЗІ ДОПОМАГАЄ СКРІПЛЕННЮ ЦЕЇ ІДЕЇ.

ПАРИЖ (Франція), 22. вересня. — Вся французька преса присвячує багато місця газькій конференції, а особливо „саботажеви" Сновдена. Думають, що становище Сновдена в Газі вказує на нову міжнародну політику Англії, яка неминуче приведе до остаточного розбиття дружби між державами антанти. В противагу англійській політиці держави континенту Европи мусять шукати між собою тіснішого порозуміння й замість антанти створити зєднані держави Европи. В цей бік все більше звертається французька громадська опінія.

ЗАТРИМАВСЯ ВІДЛЕТ ЦЕПЕЛІНА.

ТОКІО (Японія), 22. серпня. — Підчас того, як виводили з ганґара „Графа Цепеліна", на ньому ушкоджено один з моторів. Тому довелося припинити відлет і роспочати направу мотора. Це має забрати не менше як 8 годин праці, а тому відлет повітроплава до Америки відложено на пізніше, можливо на лішу добу.

ДІДОНЕ КОСТЕ ЛЕТІТИМЕ ДО АМЕРИКИ.

ПАРИЖ (Франція), 22. серпня. — Відомий французький летун Дідоне Косте приготовляється летіти з Парижа до Ню Йорку. Тепер він лише вичікує повідомлення про відповідну погоду.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and Holidays at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.
Edited by Editorial Committee.
Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 6, 1911, under the Act of March 3, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES: Three cents a copy.		ПЕРЕДПЛАТА: Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Сіті і Загранице:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

За оголошення редакція не відповідає.
З Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Oorder.
Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Тел. У. Н. Союза: 1838 Montgomery.
За кожду зміну адреси платиться 10 центів.
Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

ЗРІСТ ОБЕЗПЕЧЕННЯ.

Американське Товариство Президентів Підприємств Життєвого Обезпечення подало до публичного відома цікаві факти про зріст життєвого обезпечення в Америці.

Показують вони, що загальна сума обезпечень в Америці виносить нині понад 100 біліонів (тисячів міліонів) долярів. Називають вони се вершком обезпечення; себто вони не сподіються вже дальшого великого зросту. Весь сей зріст осягнули вони за 88 літ. Найбільше однак причинилися до зротсу пововенні роки; від 1922. року дотепер написано посмертних на загальну суму 50 біліонів долярів. Себто за неціліх десять літ зроблено стільки, що передтим за три чверти століття.

Що значать сі суми, можна краще пізнати з порівнання їх з обезпеченєм у других краях. Отже Америка обезпечилася на два рази більшу суму, як усі другі краї світа разом, хоч в других краях є 15 разів більше населення, як є в цілих Злучених Державах.

Ся популярність обезпечення в Америці без сумніву має глибокі причини. Сюди треба зачислити: розмірне богатство населення; бажання забезпечення завтра; сталість курсу гроша; віра в постійність економічної й політичної системи краю. Під упливом сих і подібних чинників обезпечення стало нині в Америці просто частиною життєвих конечностей.

Подаючи сі дані, треба додати до сього ще другі, яких згадане Товариство не подало. Звіт його директорів збуває мовчанкою діяльність запомогових організацій, хоч сі організації розвивають теж немалу діяльність, обеднують у своїх відділах міліони членів, обезпечених теж на міліярди долярів. Запомогові товариства своєю діяльністю й системою вдоволяють крім потреби обезпечення ще природне бажання кождої людини заряджувати зложеним собою майном. Вони збирають членів у товариства, які сповняють ріжні милосердні й чоловіколюбні функції, як: відвідування хорих, віддавання послідних прислуг, давання допомоги сиротам і вдовам, і таке инше. Сі додаткові функції, яких не мають прості асекураційні підприємства, роблять запомогові організації популярними серед родовитих Американців і імігрантів. Вони є основою буйного розвою запомогових організацій, який поступає вперед великими кроками, не дивлячися на те, що підприємства асекураційні видають міліони на агентів, а запомогові організації покладаються на безплатну службу людей доброї волі, віруючих у працю для ближних.

Василь Бобрів.

РОЛЯ АВІЯЦІЇ У МАЙБУТНІЙ ВІЙНІ.

III.

Вже при кінці 1915. року, коли московська армія нарешті спинилася й перейшла на позиційну, то є окопну війну, військова сухопутна тактика міняється. Німці зачали перекидати свої війська на французький фронт, лишаючи замісць живої лінії лінію дротів з рідкою лавою. Кожної ночи прибавлялися нові ряди дротів. Москалі таксамо не спали і також снували й лише ріки, де вони були, звичайно перешкаджали злитися в один ліс московським та німецьким дротам.

Положення й укріплення німецької позиції примусило Москалів думати про нові засоби передирання через залізну павутину. На допомогу прийшли Французи, які вже давно були на положенню окопної війни і котрі вже виробили нову методу. Для цього при кожній стратегічній одиниці формували специяльний „штурм-батальон", призначення якого було пробити перші лінії ворожого укріплення. Щоб успіх був певний, щоби операция відбулася з найменшими втратами, в запіллі будували точнісеньку позицію ворога. На цій показній позиції вправлялися жовніри довго, аж поки кожний не заучував свій напрямок у майбутній атаці. Плян ворожої позиції давав літак. Отже коли в обставинах сухопутньої війни літаки давали таку користь, щож говорити про море, де корзблі мають плисти далеко ширшу, незрівнену з війною на суші. Фотографія з літака документально усталює всі обекти, котрі можуть розкрити наміри ворога. В минулу війну Німці з фотографій, зроблених з великої висоти, точно дізнавалися про англійські корабли. Фотографування з висоти 6000 метрів при сприятливих атмосферичних умовах дало чудесні наслідки ще в 1917—1918 роках. Фотографії виходили настільки ясними, що уявляли кольосальну цінність для розвідки.

В 1928. році військові пільоти Злучених Держав, Стівенс та Дулитл, зробили світлини з висоти більше ніж 11,000 метрів. Авіятори вдяглися в специяльну одежу, котру гріли специяльні електричні грілки а на головах мали особливі маски з приборами для дихання киснем. В першому леті вони осягнули висоту 11,338 метрів, де температура була 57 степенів Цельзія нижче зера. В приборах замерз спірт. Від морозу спинився годинник. З причини відсутности кисня пільоти почували себе погано і ледве-ледве виконали завдання. Але все таки зробили 18 фотографій, з котрих деякі з найвищої точки. Фотографії вийшли добрі. Дороги, села, ріки, мости видно різко й ясно.

Через пів місяця, 10. жовтня, ті самі пільоти піднялися на 11,538 метрів і знова зробили кілька світлин, також дуже добрих, при чому світлина з 10,700-метрової висоти захопила обшар близько 75 квадратових миль.

Особливо цікаве для морського діла є фотографування підводних обектів (підводні човни, мінові поля, прибережні форти). Першу фотографію підводного човна під водою зробили Німці, котрі фотографували надводні кораблі англійської фльоти. Кольор фільму висвітлювали, то й викрили підводний човен на глибині приблизно 20 метрів.

Після того Німці дуже часто фотографували підводні обекти. Антанта зачала навіть підозрівати шпіонів, а в дійсности то було лише фотографування. Хоч фотографування підводних лодок доведено тепер до високого рівня, всеж таки галузь фотографування лишає ще богато поля до поправи. Це через те, що на світління впливає погода, матеріял і прозорість води. Найбільшою прозорістю визначається Атлянтійський океан — предмет видко на 60 метрів в глибину. Балтійське і Каспійське море 15 метрів, Німецьке 20. Віддаль, хитається від 300 до 1000 метрів.

IV.

„Бомбардування позицій ворога в минулу війну, хоч і вживалося, та лише для впливу на психольогію, або на запіля. Це тому, що аероплями того часу не мали такої підємної сили, щоби підняти тяжкі кількадесять-фунтові бомби. Як приклад може послужити бомбардування німецького дреднота „Гебена", освілого на мілині в Дарданелях. На протязі восьми днів французькі й англійські літаки скидали на корабель бомби й ніякої шкоди йому не вчинили. Зате випадки затоплення гідропланами підводних човнів були. Англійці вважають, що напевно затопили два ворожі човни. Один коло берегів Африки 7. травня 1917 року, в другий 16 липня того ж року. Крім того були випадки можливого затоплення, бо після вибуху кинених бомб в човен під водою він більше не показувався, і на протязі 8—10 минут спостерігали вихід на поверхню бульок води та олійних плям.

Австрійський гідроплян затопив в Адрійськім морі французький човен „Фуко". Бомба пробила човен підчас поринання й він мусів виплисти, щоб спасати команду. Австрійський гідроплян осів поруч. Французи повисли на його поплавках і так чекали, аж поки не прийшов австрійський торпедовець.

Зараз же по війні в богатьох державах приступили на широку скалю до дослідів бомбардування кораблів.

Французькі досліди бомбардування старого австрійського кружляка „Принц Евгеній" (одна бомба 810 фунтів, кинена з висоти 1,000 метрів, пробила весь корабель наскрізь) дали такі висновки: бомбардувати треба бомбами великої сили, а літаки повинні ділати групами, щоби, скидаючи бомби, одночасно накривати можливо як найбільшу поверхню, бо корабель може маневрувати й уникати нападень, роблячи швидкі викрутаси. Особливо великі досліди зробили Злуч. Держави. В 1921 році пять кораблів (підводний човен У17, нищителі 9—102 та кружляки „Айова", „Франкфурт", „Остфрідлянд") пішли на дно в наслідок бомбардування з літаків. Після того Злучені Держави повторили дослід в 1923. році і прийшли до висновку, що досліди були сприятливими і визначили нові кредити. З того часу скрізь по військових штабах іде інтенсивна праця для підготовлення воздушної фльоти до війни з надводною. Наскільки велика точність бомбометання, можна довідатися зі статті капітана „Керолайни" в журналі „Авіяція" з 20. липня 1925 р. під заголовком „Бомбометання", де він пише: „Команду бомбардуючого літака, що не дає 80 відсотків попадань з висоти 2,500 метрів (9000 стіп) в щит розміру кружляка, треба повертати назад в школу для дальшої науки".

Правда, в обставинах бою під стрілами удосконаленої протиаеропляної артилерії такий процент, якого хоче капітан „Керолайни", можна вважати тільки випадковим, але такі бомби як французькі, вагою 820 ф., що вруться глибоко під водою, таять у собі велику небезпеку для надводної фльоти.

Крім наведених випадків роботи літаків, є ще димові завіси, які хоронять корабель від очей ворога, і торпедоносці, котрі несуть на собі одну або дві торпеди.

Адмірал Персі Скот каже: „Зброї, найбільше певної проти кружляків, підчас останньої війни не вжили. Я хочу говорити про літак, який несе торпеду. Цей новий апарат може атакувати корабль як на відкритому морі так і в порті".

Дійсно, ще при кінці Великої Війни морська авіяція ріжних держав мала такі літаки-торпедовці, але не було випадків уживання їх проти лінійних кораблів.

9. листопада 1917 року три німецьк. літаки-торпедовці вилетіли з Фляндрії на Темзу і кинули там свої торпеди. Дві з них досягнули мети і затопили пароплав. Післявоєнний період посунув далеко наперед успіх в цій области й у богатьох краях питання торпедовців розрішено успішно.

Французький моряк Леблян, який студіює це питання, прийшов до висновку, що при віддалі 1000 метрів успіх попадання торпеди рівняється 74 відсоткам коли стріляється на корабель завдовшки 180 метрів, а 90 відс., коли корабель має довжини 270 метрів.

За останні три роки накреслено нові шляхи й способи атаків групами воздушних торпедовців (при допомозі димових завіс) на надводні кораблі.

Так готуються до війни сильні держави, держави переможниці. Разом з тим дипльомати говорять про вічний мир. А що робимо ми, одні з переможених?

(Конець)

МІСТО, ЯКЕ НЕ МАЄ НІОДНОГО АВТА.

У Венеції розглядали проект, щоби залізничний міст між сушею і островом лягунів розширити так, щоби могли ним їздити автомобілі. Проти цього проекту піднесено протести з ріжних боків. Передусім історик мистецтва Мольменті видав відозву проти проекту й стрінувся з признанням усього населення. Волять радше, щоби місто заховало свій старовинний вигляд і щоби задля того зрекалося автомобілів.

В. Кедровський.

1919 РІК

Передрук заборонений. — Всі права застережено 1919 р.

(52)

Віра в те, що ми продержимося певний час і доберемося до повстанських районів скріплювала нашу армію й у замученних, знівечених голодом, хоробами й постійною війною героїв, викликала ще більший запал та гартувала їх дух. Здається, що колиб не було цієї надії, не булоб виходу й цілі дальшої боротьби, бо ми були зо всіх сторін оточені ворогами. Проти Придніпрянської й Галицької Армії виступили не лише Поляки й большевики, але й могутня переможниця антанта. Вона нас бльокувала економічно й політично, а всіма засобами підпомагала наших ворогів Поляків, Румунів, Чехів на Закарпаттю та Денікінців на півдні України. Ми були замкнені в страшному колі міжнародньої бльокади, яка большевикам так не дошкулювала як Українцям, хоч вона була нібито спрямована не проти нас. Большевики мали у своїму посіданню кольосальні російські терени, що перевищували майже всю европейську антанту й були самопостачаючим організмом. Українці були затиснені між червоною большевицькою стіною та чорносотенно-московською з одної сторони, а з другої між знаменитим санітарним кордоном, який організував Клеманесо при помочи всієї антанти й Америки.

* * *

Вкінці квітня переходив через Румунію Запорожський Корпус, Запорозька Січ та инші частини південно-західного і південного нашого фронту, що під тиском большевиків відійшли за Дністер. Ми покладали значні надії на цї бойові частини, очікуючи від них великої підмоги. Як я вже зазначив раніше, члени правительства й багато військових стояли при тім, щоби їх не перевозити на Волинь, але поставити над Збручем, куди всю нашу армію треба сконцентрувати для оперативного напрямку на Поділля та на південь України. Але наше вище командування дало наказ перевезти головніші сили цього війська на Волинь.

Для зустрічі цих військ від інспектури я послав інспектора Гризодуба до Заліщик. Що він там знайшов і що зробив, я подам дальше в його офіційному рапорті, а тепер дозволю собі вернутися трохи назад і присвятити більше місця Запоріжському Корпусові та иншим військам, що творили нашу південно-західну й південну групу. Крім того подам матеріял для схарактеризування коротко, але в головніших рисах того, що сталося з нашою армією після її відходу з Києва. Щоби бути точним, я подам тут копію з протоколу судового слідства, яке було переведене на мою вимогу нашою військовою прокуратурою в справі переходу нашої армії через Румунію. Беру з цих величезних матеріялів, які обнімають сто вісімдесять сторінок друку, лише свідчення перед судовим слідчим бувшого начальника оперативного відділу Штабу Східного Фронту, полковника Освальда Решке. Вибираю тут це свідчення тому, що воно найдокладніше й найправдивіше освітлює в головних рисах всі події того часу, що привели до повного розкладу й майже загибелі всієї нашої армії. Инші матеріяли цього слідства подам в окремому четвертому томі своїх праць між иншими документами.

Думаю цим сумним свідченням полковника Решке закінчити тяжке оповідання про розклад і деморалізацію нашої армії, бо вже з часу приходу нашої армії на Поділля розпочався камянецький період нашої визвольної боротьби, який був найбільш геройчним та конструктивним зі всіх періодів нашої збройної боротьби, бо в цей час наша армія й нарід почали видужувати від деморалізації й розкладу.

* * *

„Протокол ч. 3. 1919 р., липня 14/17 дня у м. Камянці Подільському. Слідчий судя в господарчих справах Київського Вищого Військового Суду переслухував нижче названого як свідка, керуючись 490,501 арт. XXIV кн. Військового Статуту. Він показав:

„Я, бувший начальник оперативного відділу Штабу Східного Фронту, полковник Освальд Адольфович Решке, віри лютеранської, літ 36, уродженець Київщини, під судом та слідством не був.

„З дня мого перебування в штабі фронту, себто з 7. березня б. р., частини цього фронту й всі органи управління переживали надзвичайно тяжкий час. Після того, як корпус СС має невдачі під Козятином, фронт як такий вже не уявляв зі себе нічого твердого й сталого. Всі ті частини, що стояли під Калинівкою, були дуже дезорганізовані боями з большевиками з одного боку, а з другого недостачею всього необхідного устаткування, а головне, не вистарчало чобіт. В такому стані був і штаб фронту, що саме формувався в Козятині та у Виннищі. Не дивлячись на велику кількість військових частин, що входили в склад Східного фронту, численність козаків, гармат та кінноти не мала навіть і третини того, що належало по штатам.

„Деморалізація війська набрала в той час таких розмірів, що порушення й невиконання бойових наказів з боку цілих частин було звичайним явищем. Так, наприклад, 5. березня частини 55 піхотного полку розбилися, а більша частина козаків перейшла до ворогів. Частини 59 полку відмовилися наступати й по відомостям штабу вирізали більш як 10 своїх старшин. 60 піх. полк теж відмовився наступати й був обеззброєний. 8. березня була обеззброєна частина 53. п. за невиконання наказів. 10. березня легко-гарматний полк Сірожупанників самовільно вирушив до Новгороду Волинського. 11. березня 1-ший полк залізничників, який після боїв під Бердичевом відійшов на Хмельник і одержав наказ залишитися там, самовільно вирушив на Ново-Константинів, а частина Сірожупанників, яка була на стації Романові й одержала наказ триматися на стації, самовільно відійшла на стацію Печанівка. 16. березня гарматчики батерії 3-го Чорноморського полку перейшли на бік ворога. Таким же чином поступила майже половина 58 п. полку. Кінний полк Козиря-Зірки покинув своєвільно позицію, а 2-й курінь Запоріжської бригади відмовився виконати наказ командуючого південною групою, підтримати завдання центру, щоби знову захопити Чуднів і замісць того перейшов з Волосівки в хутір Мошенці. Постійна вітсутність звязку з підгрупами й окремими частинами, що було наслідком роботи ворога, а також і наслідком роботи місцевих большевиків серед селянства, які вороже ставилися до нашої армії, разом з иншими були загальними причинами, що змушували нашу армію до відзороту.

„Таким чином 18. березня ворог уже захопив Винницю. Становище, в якому перебував фронт під Жмеринкою в районі Браїлова, не поліпшувалося теж. Невиконання наказів багатьох наших частин пособило ворогові обійти наше ліве крило біля Літина й Летичева, а тому війська, що стояли під Браїловом, попали в скрутне становище. Увесь робітничий район Браїлова відразу виступив зі зброєю проти нас. Загін отамана Зелінського приблизно до 5000 душ, що стояв у Жмеринці, влився у фронтові війська, але й ця свіжа військова сила не змогла навіть дійти до своїх позицій, як всі села біля Браїлова, за поміччю большевицьких регулярних частин, що обійшли наше ліве крило, зі зброєю в руках виступили проти наших військ, обстрілюючи їх з крила та зі заду скорострілами та гарматним вогнем. Від несподіваного виступу робітників наші частини подалися на південь, щоби обійти Жмеринку, а частина їх попала в полон. Ніякі накази й погрози не могли змусити частини виконувати доручене їм завдання й боронити позиції, поки закінчиться евакуація Жмеринки. Штаб фронту, що одержав наказ від дієвої армії відходити й базуватися на Одесу, не мав жадної можности евакувати Жмеринку так, як це треба було зробити в ліпших умовах. Стація Жмеринка була завалена тисячами вагонів з дуже цінним майном і надзвичайно потрібним для армії, але для евакуації не вистарчало паротягів. Отже дизорганізація на залізницях, відсутність певної військової сили, на яку можна булоби покласти оборону Жмеринки, наплив до Жмеринки козаків ріжних дизорганізованих частин, їх своєвільство, яке виявлялося у відправці потягів по своєму бажанню, не рахуючись із вказівками штабу, упертий обхват крила нашого фронту ворогом, а також відсутність відповідної кількости паротягів та саботаж робітників жмеринського депо, всі ці обставини, яких не в силі був перебороти штаб фронту, не дали можливости перевести евакуацію. Лиш один день, в який командування знаходилося у Жмеринці, воно змогло доложити всіх старань, щоби в той день як найбільше евакувати потягів зі Жмеринки.

„У вечері 18. березня для нас стало ясним, що ми не зможемо утримати Жмеринки у своїх руках до ранку, бо частини на фронті не трималися й навіть звязок підтримувати з ними було неможливо; навіть не відомо було, де знаходилися ті військові частини, що були післані на позиції, але на які напали браїлівські збольшевичені робітники. Крім того нам стало відомо, що робочі Жмеринки приготувалися до повстання 19. березня на ранок. Після прибуття на Жмеринку штабу підгрупи отамана Зелінського, штаб фронту, згідно з наказом штабу Дієвої Армії, вирушив біля 4 години ранком 19. березня на ст. Рахн..

(Дальше буде).

ПРОТОКОЛ

XVII. Головної Конвенції Українського Народного Союза, що відбулася на днях від 13. до 18. мая 1929. включно, в місті Нюарк, Н. Дж.

(34)

Делегатови від. 64. Григорчукови мушу пояснити, що за електрику в домі У. Н. Союза тому рахується осібно за долину, а осібно за гору, бо її оплачується з осібних фондів. На горі з фонду адміністраційного Союза, а на долині з фондів Свободи, відповідно, хто тую електрику уживає. Питанне того делегата, чому тримається трох редакторів і менаджера, коли Свободи не можна більшої видавати, треба поставити, щоби воно звучало інакше. А саме: чи не за богато трох редакторів і менаджера для такої Свободи, якою вона тепер є? Щоби знайти на це відповідь, треба зробити порівнанне з іншими газетами. І хто це зробить, то певно переконається, що в Свободі не богато редакторів. А щодо менаджера, то чи вона велика, чи мала, хтось мусить її адмініструвати. Свобода не приходить готова до адміністрації так, як до рук члена, ані адміністрація не передає її членам так, як з редакції в рукописах дістає. Так як не може бути фабрики без „боса", так не може бути друкарні без менаджера. А тому, що це є щоденник, то в Свободі є ще й асистент-менаджер, старші і молодші друкарі і інші робітники. Колись, як Свобода була тижневиком, то мала більший персонал як в редакції, так і в друкарни. Довги і обставини зредукували число робітників до такого мініма, що теперішний персонал Свободи є дуже часто невистарчаючим. Біда ще й в тім, що таких робітників з улиці не прибереш, коли захочеш. Можу отже впевнити, що персонал Свободи не є завеликий, тай ніхто платні за дармо не бере.

Питанне делегата від. 206. Михайла Бардачевського мушу заспокоїти поясненнєм, що магазин для дітий оплачується з двох фондів і тому в тих двох місяцях той видаток мусить бути виказаний, а то з адміністраційного фонду мол. департаменту і фонду народного повнолітних членів. Щодо того, що його відділ не отримує магазину, я можу лишень ствердити, що магазин висилається дітям безпосередно на їх адресу, таку, яку вони посередництвом своїх відділових секретарів до адміністрації Свободи передадуть, при чім мушу ствердити і це, що висилані примірники почта не завертає, а це значить, що адресатам доручає. Коли відділ або дехто у відділі магазину не отримує, то хіба тому, що до них магазину не висилається, а не висилається тільки тому, що адреси не були до адміністрації подані. Всім, що адреси прислали, магазин висилається і вони отримують.

Делеґат Никола Бусько скаржиться, що в їх відділі не отримують газети і магазину, хоч він кождого місяця у звіті подає їх адреси. Цей делеґат заступає відділ 102-гий. Це є відділ великий і може бути, що декому і деколи не дійде газета або магазин. За це адміністрація не може ручити. Це може статися задля якихось перешкод на почті. Адміністрація висилає кождому, що кому належиться. Буває однак нераз, що почта не все може посилку доручити, а то задля недостаточної адреси або задля зміни адреси. В таких случаях почта сама заряджує здержанне дальших посилок. Не знаю о яких звітах говорить делеґат, що висилає кождого місяця. Таких звітів адміністрація не отримує і такої процедури не заводила, щоби кождого місяця секретарі мусіли посилати адреси членів, але натомісць кождий секретар має відповідний друк, яким в разі потреби може адресу члена справити, залучаючи 10 ц. за зміну стенсля на адресовій машині. Коли адміністрація таку зміну адреси отримає, то сейчас адресу змінює і висилає Свободу чи Магазин на нову адресу.

Петро Пошивак, дел. від. 175, питався, звідки беруться гроші на покриттє недобору за орган, коли членська оплата, як було сказано в справозданню, не вистарчає. Це мушу пояснити ствердженнем факту, що цей недобір покривають платні оголошення. Якби не було оголошень, то за саму членську вкладку булоби немислимо Свободу видавати.

Юрко Небор, дел. від. 165, заявляючися за побільшеннєм Свободи, поставив питанне, чи можна Свободу побільшити? Певна річ, що можна. Більша Свобода, більше буде коштувати, а тому більше требаби за неї платити. Машина, що друкує Свободу на чотири сторінки, може друкувати і на 12 сторін; потрібно би лишень більше лайнотайпів і деяких знарядів друкарських, відтак більше редакторів.

Делеґатови відділу 51, Іванови Іваникови, я міг би точно відповісти, як би я мав під рукою рекорди з надісланих проектів. Можу однак ствердити, що кождий надісланий до адміністрації проект є зарекордований. Ті проекти, що наспіли пізно і не вспіли бути поміщені, зістали передані статутовій комісії. В цей спосіб статутова комісія могла розбирати всі проекти, які лиш були надіслані. Адміністрація жадних уваг своїх до проектів, а також відповідей на проекти, не давала нікому й ніколи.

Делеґатови від. 83, Романови Карбівникови, мушу сказати таке: Справа з бувшим редактором Лотоцьким була вирішена не адміністрацією, але екзекутивою й повним складом головного уряду на річнім засіданню. Справа була всесторонно обговорена тай в протоколах оголошена так, що про неї вже й нема що більше говорити. Коротко її зясувати можна так: Коли д. Лотоцький відходив з редакції Свободи та відїзджав назад до старого краю, він покликався на факт, що то Свобода колись його з краю спровадила і кошти дороги оплачувала, тай в той сам спосіб обовязана з поворотом вирядити. Він запевняв уряд У. Н. Союза, що він усе буде відноситися прихильно до У. Н. Союза й його органу, та що він не має ніякої урази до нікого, а виїзджає до краю тому, бо зденервований приватними клопотами не може довше в Америці працювати.

На питаннє дел. з від. 140, Федя Нановського, чому Свобода не подає предсказань або рапорту про погоду, так, як це робить американська преса, зверну увагу, що це роблять льокальні ґазети. Свобода того не може робити з трі простої причини, що це малоби якусь вартість тільки для горстки льокальних читачів, а булоби абсурдом для читачів з подальших сторін, куди Свобода доходить зі значним опізненнєм. Свобода виходить завше пополудни і з датою наперед, то є завтрішньою. Одні читають її того самого вечера, інші на другий день, а ще інші еще пізніше. До того, коли на Ню Йорк предсказується погоду, то в Щикаґо дощ і так на кожду околицю інакше. Хотівши для всіх дати приблизний рапорт в Свободі так, щоби всіх вдоволити, то не вистарчило би короткої нотатки, як звичайно поміщують американські льокальні ґазети, але потрібно би цілу майже Свободу перемінити на астрономічний бюлетин.

Щодо питання дел. від. 292, Миколи Романова, чому не розділено платень редакторів від платень робітників і чому поміщується такі оголошення, як д-р Фіна, хиропрактика, треба сказати таке: щодо платень, то їх не лиш розділюється як редакторів від робітників, але провадиться осібний рекорд для кождої особи окремо. В справозданню за чотири роки не подавалося осібних позицій рекордів, але загальні зіставлення, де в одну рубрику мусілося перенести всякі платні. Щож до оголошення д-ра Фіна, то, його перестало поміщувати з хвилею, коли наспів протест.

Від. 136, Делеґат Андрій Крупа питає, що є за причина, що до їх відділу прислано оден календар, в котрім бракувало сторін. Хто розуміє, як робиться книжка і як в неї спитається картки, той, бачучи брак сторін, легко мусить догадатися, що це нічого іншого не може бути, тільки це, що переплетчик через неувагу ,бракуючі сторінки мусів пропустити. У виробі всяких річей, так само і у виробі книжок, трафляються браки-скреп і тому не можна дивуватися. Треба було той календар виміняти за добрий і про інцидент забути.

Дел. від. 144, Петро Бартків, питає, які книжки ще були видані і заявляється проти поміщування шкідливих оголошень. Відповідаю отже, що книжок жадних не видавано, хоч би лиш тому, що н. це н. було грошей. Гроші, що їх на таку ціль можна було вжити, лежать ульоковані в накладі бувшої Редакційної Комісії, в книжці названій „При битій дорозі", яка доси валяється нерозпродана. Це стримало дальше видавництво. Щож до шкідливих оголошень, то це річ дуже зглядна. Адміністрація не приймає або здержує оголошення, коли про їх шкідливість знає. Коли читач знає про те, що в ґазеті появилося шкідливе оголошення, він повинен сейчас дати про се знати адміністрації. Адміністрація не може без помочи читачів довідатися, котрі оголошення шкідливі. Прошу на будуче се памятати й другим розказати. Наша газета поміщує оголошення, але вона не поміщує оголошень обманців. Коли читач побачить таке оголошення, най напише до ґазети. Очевидно, що про шкідливість оголошення рішає не злість читача, або його зависть, а справді шкода для тих, що підуть за оголошеннєм.

Пораду дел. 204-го відділу, Миколи Близнака, щоби давати більше місця на статті про рух з визвольної боротьби, можна розуміти так, що адміністрація того місця жалує, або відмовляє. Тимчасом я не знаю про такий случай. Отже не місця, але статтей бракує. А з тим вже треба звернутися на іншу адресу, бо адміністрація ані менаджер таких статтей, тай взагалі жадних статтей, не пише. Всяка стаття мусить бути написана редакцією або надіслана кореспондентами. Коли більше таких статтей буде написано і до друку передано, то цілком певно друкарня їх більше видрукує й помістить.

Дел. від. 316, Яким Пригода, питався, чому Свобода не проголошує таких місячних звітів, як це робить гол. канцелярія, зглядно рекордовий і фінансовий секретарі, осібно. Відповідь на це мусить бути така: Щодо головних секретарів, то статут від них вимагає такі звіти подавати. І хоч вони це роблять в як найбільше скороченій формі, так їх звіти забирають цілі сторони органу. Для менаджера покищо такого обовязку не було поставлено і, я боюся, що якби до того прийшло, то в той час наш щоденник був би ще менше інтересний. Бо о скільки звіти секретарів можуть бути цікаві для загалу членів, бо кождого місяця подають образ руху в організації, то такий звіт з обороту друкарні, в якім мусілобися подавати, скільки паперу, чорнила, друкарських причандалів і роботи через місяць зужито, не цікавивби нікого тай дармо забиравби місце, якого обмаль і без того.

У відповідь делеґатови Костеви Галушці з від. 133., чому редактори поміщують в Свободі річи, котрі противляться ухвалам попередної конвенції, мушу ствердити, що нічого заказаного конвенцією в Свободі досі й ніколи не друкувалося, а противно, все, що друкувалося, то згідно з національним демократичним напрямом, ухваленим попередними конвенціями.

По відповідях менаджера С. Ядловського делеґат відділу 234, Константин Пілат, ставить внесеннє, а Михайло Фук, дел. від. 276, попирає, щоби уділити менаджерови Свободи С. Ядловському вотум довіря. — Внесеннє принято.

(Дальше буде).

ПОДЯКА.

Я, низше підписана складаю сердечну подяку У. Н. Союзови за виплачення мені посмертного 400 долярів з молодечого департаменту по моїм сині Михайлови Нагребецькому. Рівнож дякую і Урядникам Тов. Зап. Січи, Від. 234 УНС, а іменно Костеви Пілатови, що сформував молодечий відділ до похорону; А. Івасеви Кіценюкови, що провадив його в часі похорону. Дякую й тим маленьким хлопцям і дівчаткам з молодечого 234 відділу УНС, котрі віддали останню прислугу свойому покійному братови і відпровадили його на місце вічного відпочинку.

Параскевія Нагребецька,
Елізабетпорт , Н. Дж.

— Чому не вертаєш додому?
— Бо моя жінка в лихім гуморі.
— Чомуж вона в лихім гуморі?
— Тому, що я не сиджу вдома.

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

НАША УКРАЇНСЬКА ЦЕРКВА В БОРОТЬБІ ЗА НАШЕ ВИЗВОЛЕННЯ.

Якраз тепер переживає наш народ важкий період боротьби за своє національне визволеннє, за створенне своєї суверенної держави.

По утраті князівств пірвався народ до такої боротьби з козаччиною на чолі, а тепер повторилася така боротьба в світовій війні і революції, де місце козаків-запорожців заступило нове геройське січове стрілецтво.

Так в першій як в другій боротьбі повинно було знайти своє місце питанне нашої віри й релігії. Мильні є поняття наших людий (на жаль, навіть деяких, що себе вважають за провідників), які говорять, що нам у нашій боротьбі не слід мішатися до релігійних справ. Воно якраз повинно бути навпаки. Нам саме тепер треба ширше розглянути й перестудіювати становище нашої церкви в наших боротьбах, — а може ми знайдемо тут деякий лік на свої віковічні рани.

Коли козацтво перестало обмежатися боротьбою проти татарських і турецьких походів, а стало виступати й проти польського панowання, зміряючи на пів свідомо до остаточної цили визволення українського народу з ляцької кормиги, то козаки відразу не лишали на боці релігійної справи, але вмішалися в неї цілою своєю силою. І се було зовсім природно, бож прецінь Поляки вживали свого впливу на українську церкву, щоби винародовити Українців та повернути їх у Поляків. Поляки-ж прецінь спольщили при помочи католицької церкви всю просто українську шляхту. Для спольщення українського народа придумали прецінь Поляки й уніятську церкву та при її допомозі думали зпольщити українське духовенство, міщанство й селянство.

І не знаю я, чи були тоді серед українських козаків такі люди, що радилиби козакам лишити церкву на боці, не мішаючися до релігійної справи, бо, мовляв, релігійна справа не має нічого з військовою спільного. Мені здається, що таких людий не було, бо кождому було ясно, що хоча релігійна справа не військова, а все таки вона має велике значіннє для народа. Розуміли й козаки й усі свідомі Українці того часу, що якби так не мішатися до релігійної справи, якби так лишити справу церкви в руках попів, то попи скоро заведуть церкву туди, куди того вимагають їх кастові інтереси. Як українські православні епископи продали Полякам свою церкву за почести й посади, так само попи продалиби свої церкви епископам, польським запроданцям. Продалиби за посади, за товсті парохії, за крилошанські відзнаки, за деякі, уряди. Тому то не було таких дорадників серед козацтва. І тому козацтво виступало проти тих, що церкву запродували Поляки.

Правда, хтось може сказати, що з того вийшла незгода між українськими людьми, сварка, боротьба. Так, вийшла. Тільки за сю боротьбу не винуватий український народ. Ся боротьба се був тільки відпір на польські й римські посягання на український народ. Сею боротьбою український народ показав, що він живий. Якби він не давав був сього відпору, а пішов туди, куди його хотіли вести продажні епископи та ті перші уніятські попи, то він бувби став польським народом.

Якраз тій боротьбі, яку підняло українське лицарство, українське козацтво, треба завдячити, що українська церква, ні уніятська ні православна не спольщилася. Через боротьбу козацтва здержався перехід українських православних людий на католицьку унію, а унія знову не стала польською, як сього хотіли Поляки. Отже боротьба, яку розвели козаки за церкву, се була благодать для українського народа, а не шкода, як се думають представляти тепер новомодні епископські запроданці та їх оборонці.

Ся боротьба українських козаків за українську церкву ведеться відтак через цілу історію козацтва. Українські гетьмани добре дивилися за політикою церкви. Зате, коли український митрополит мішався гетьманови Хмельницькому в політичні справи української козацької республики тоді гетьман сказав митрополитови: „Мовчи, попе. Не твоє діло".

Се слово: „Мовчи, попе" сказав Богдан Хмельницький митрополитови в імени українського народа. Сими словами гетьман сказав: Не народ для церкви, а церква для народа. Не ніс для табаки, а табака для носа. Не народ має йти за попівським інтересом, а попи за народом. Колиб ми й досі памятали сі слова, то наші епископи не важилисьби тепер продавати нас за почести Польщі й Римови, і не важивсяби Рим називати нас по польській рецепті ґріками й рутенами.

За коліївщини теж ніхто не важився збороняти гайдамакам мішатися в церковні справи. Ґонта й Залізняк мішалися добре в церковні справи. Шевченко може дещо про те розказати з уст свого рідного діда.

І всі ті люди, що тільки підносили працю коло добуття для українського народа рівних прав з чужими народами мусіли зчиняти боротьбу з церквами та церковними провідниками, що за почести й посади голосили українському народови мир і згоду, себто послушенство ворогам. Входив у клопоти зі своєю владою навіть о. Маркіян Шашкевич, уніятський священик, хоча він тільки хотів говорити проповіди по народньому та писати до українського народа українською мовою.

З тою проповідю мира й згоди виступали епископи й попи проти кождого, що хотів добра для українського народа. Чи не виступали як проти нарушителів мира й згоди проти перших українських народовців у Галичині, що ширили українську національну свідомість? Чи не стала пісня „Мир вам, браття", піснею хрунівства й підданства Москві й Польщі? Чи не сипалися проклони як на замутителя згоди на Тараса Шевченка? І чи не присвятив справам відношення церкви до народа половину своїх писань Іван Франко? І чи не сипалися на нього за се визиванки, підшепти, проклони, бойкоти, доноси й арешти? І чи не вчив нас сей наш великий учитель дивитися за політикою церкви, критикувати її, слідити за нею, щоби вона не сказила народньої душі та не перемінила при помочи церковної проповіди своїх вірних у рабів, у худобу?

Так говорив і учив нас Іван Франко в ті часи, коли польська шляхта й попівство не мали великої сили, коли над ними все таки стояла австрійська держава. А щож нам робити тепер, коли Польща скинула зі себе австрійського урядника, та захопивши нашого брата під кормигу стала всею силою своєї держави, без уської контролі зі сторони чужої держави, нас перемінювати на Поляків? Так говорив Іван Франко, коли Поляки мали під своїм впливом яких півчверта міліона Українців. Щож маємо ми робити нині, коли вони захопили під себе майже в троє стільки Українців?

Так говорив Іван Франко тоді, коли Австрія роздавала державні почести, коли Рим слухав не Поляків, а австрійського цісаря. А що нам треба робити, коли австрійської держави не стало, коли державні почести. пенсії й відзнаки роздає не Відень, а Варшава, коли й Рим не дивиться на Відень, а на Варшаву?

Певна річ, що серед нашого народа найдуться люди, які за почести, посади, відзнаки готові продати рідний нарід. І певна річ, що сі люди сподіються, що Українці за се їх не погладять по головці, але скритикують так, як вони своєю пділістю на се заслужили. І певна річ, що сі запроданці будуть пробувати вратуватися перед народним судом. І певна річ, що вони будуть ратуватися в той спосіб, що будуть кричати, що справа церковна се така свята справа, що до неї можуть мішатися тільки церковні люди, а під церковними людьми вони розуміють тільки епископів, і то не всіх, а тільки тих, що запродалися, і їх підхлібників.

Власне тепер ся аґітація серед українського народа йде. Коли народ зречеться свого права критикувати свою церкву, стерегти її перед службою ворогам, то недалекий вже час, коли наші вороги будуть мати всі наші церкви в своїх руках. При помочи почестий і нагород і посад куплять вони собі начальників церкви, а сі, для спокою свого, настановлять для себе таких священиків, які будуть сліпо сповняти їх прикази, за почести, за посади, за поблажливість для злодіїв і здеморалізованих.

Тому наш нарід мусить дати належиту відповідь сим заходам своїх ворогів. Нарід мусить добре дивитися, кому служить священик і церква. Коли священик служить народови, то народ його повинен піддержати. Коли він служить Польщі та злученому з нею Римови, то най Польща дасть удержаннє такому священикови за польську роботу, яку він робить. Коли епископи й їх прислужники кажуть нам, що нам засі мішатися до того, яку вони політику роблять у церкві, то наш нарід мусить відповісти такому епископови й священикам: „Церковна справа се ваше діло. Кілько осіб є в одному Бозі? Під якими видами мається давати св. тайни? Се чисто церковні справи. Але чи ми маємо бути покірними рабами гнобителів українського народа, чи маємо ми називатися Українцями, як нам хочеться, чи рутенами, як се ворогам хочеться, се все народна українська справа. Про сю справу український народ має рішати, і то без огляду на те, чи він належить під Рим, чи не належить. Українська справа се справа українського народа".

Степан Мусійчук.

ПТАХ РАТУЄТЬСЯ ЗАВДЯКИ ЧОЛОВІКОВИ.

Жайворонок, то птиця, що дуже боїться чоловіка й дуже рідко наближається до нього. На доказ, що жайворонок в разі небезпеки вміє побороти цю полохливість, приносять німецькі ґазети таку пригоду: В німецькому селі Наймарк селянин працював на ріллі. Нараз злетів до нього жайворонок і обережно сів на землі, селянинові між ногами. Селянин думав, що жайворонок ранений. Колиж потім припадково селянин глянув угору, побачив кружляючого яструба, який вибрав собі того жайворонка за жертву. Щойно як упірений ворог відлетів, жайворонок кинув захист, у якім почувався так безпечно.

—o—

ВОРОГ НЕЖОНАТИХ.

Один із найбогатших власників домів у Лондоні, Семюель Волброк, є звісним оригіналом над берегами Темзи. Його головним спортом є боротьба з нежонатими чиншівниками, які мешкають у нього. Він викуповує доми в найгарніших дільницях і зараз виповідає мешкання нежонатим чиншівникам, а їх мешкання віддає родинам, що мають багато дітей. Репортер „Дейли Мейл'' питався того оригінала, відкіля в нього така відраза до нежонатих. Містер Волброк відповів: „Я виповів уже мешкання 300 нежонатим і зовсім того не жалую. Завданням моїм уважаю збільшувати заключування подруж, бо сам я оженився дуже щасливо. Моя метода вінчається добрими вислідами, бо багато з моїх чиншівників волить оженитися, як утратити мешкання.

—o—

ЖІНКАМ І ДІВЧАТАМ НЕ ВІЛЬНО НОСИТИ ЧОРНИХ СОРОЧОК.

Генеральний секретар фашистів обіжником заборонив фашистівським жінкам і дівчатам носити чорні сорочки, цебто однострій фашизму. Чорна сорочка є символом боевого духа партії, тому не сміють їх носити жінки й дівчата, які присвячуються лише добродійній діяльности.

Михайло Зощенко.

БОЧКА.

(Советська гумореска).

Бач, братіки, вже весна. А подивишся, за ворітьми літо. А гарно є, товариші, в літі! Сонце пражить. Парно. Похожаєш собі як який чорт без блюзи, лише в штанах і віддихаєш собі. Там, глянь, десь літають собі пташки. Хрущі кудись поспішають. Сверщки цвірінькають. Гарно, братіки, в літі.

Гарно, самособою, в літі, але не всюди.

Два роки тому ми працювали в червоному союзі. Така филя була в нашому житті. Мусіли ми постояти при ляді.

Так для червоного товариства це нічого, знаєте, товариші, коли є парно. Все таки псуються товари. Гниє. Щож? Це певне, що гниє. А коли гниє, має червоне товариство шкоду? Має.

А тут рівночасно з цим, нарушена плата — режім ощадности. Ну, як тоді вирівняти це?— будь ласка, відповіджте мені на це питання.

Годі, горожане, з таким повним егоїзмом ставитися до явища природи та радіти, ликувати, коли зачинає бути тепліше. Треба, горожане, призадуматися і над публичним добром.

А пригадую собі, горожане, нам в союзі зіпсувалася капуста, зігнила, даруйте мені таке порівнання.

Не досить цього, що з того мало червоне товариство шкоду, але ще грозило великим видатком. Бо показалося, що треба зіпсований товар перевезти. Тобі воно зіпсувалося, а ти ще на це висип грошей! Це болить!

А зіпсувалася нам величезна бочка. Така бочище, може з вісім пудів. Колиж би це треба сказати у фунтах, то взагалі не обрахувати би. Така то була бочка.

А такий з неї валив страшний сморід—перегнила трумна.

Наш управитель, Іван Хведорович, із того запаху просто втратив охоту до життя. Ходить і пчихає.

— Воно — каже — братці, геть запаморочить людей.

— Не лише, — кажемо — Іване Хведоровичу, запаморочить, але воно таки добре смердить.

А сморід справді, треба признати, був сильний. Люде, які туди йшли, боялися переходити по нашому боці. Тому, що воно підкошувало людям ноги.

Булоб це потрібно як можна найскорше відвезти кудись чортовій матери.

І управитель Іван Хведорович так думав. Все таки жалко йому грошей. Буде треба наймати віз і везти кудись до чорта геть за місто.

— І хоч — каже — шкода грошей та процентів і будемо мати шкоду, то таки треба цю бочку вивезти. Запах уже занадто страшний.

А був у нас такий послугач, Івасько Вивіркий. Той каже:

— Навіщож, товариші, цю бочку вивозити тай так витрачувати гроші народні та проценти? Викотімо її на двір. підождімо, що буде рано.

Викотили ми бочку на двір. Рано приходимо — бочка порожна. Викрали через ніч капусту.

Ми, союзні робітники, з того дуже раді. Праця просто горить в руках—таке одушевлення можна запримітити. Наш управитель, голубчик Іван Хведорович, ходить і руки затирає.

— Славно, — каже — товариші, навіть колиб нам усі товари загнили, все так будемо робити.

Небаром нам зіпсувалася ще одна бочка. І бочка з огірками.

Зраділи ми. Виволили ми цей крам на двір і трохи відчинили вікно. Хай буде ліпше видно з улиці. Приступайте, горожане!

Та тепер це на нас пімстилося. Не лише, що нам вибрали капусту, але й бочку відкотили. І бочівку вкрали.

То ми пізніше зіпсований крам висипали на рогіжку. Таба, віднесли це і з рогіжкою.

З ЖИТТЯ НА РАДЯНСЬКІЙ УКРАЇНІ.

КОЛЄКТИВІЗАЦІЯ ПОТРІБНА, АЛЕ... НЕ В НАШОМУ СЕЛІ.

Тов. **Соболь** — член партосередку с. Слободи Кагарлицького району — наймит. 1920 року служив добровільно в Червоній армії, тепер голова комуни.

На зборах осередку, коли його перевіряли, селяни й перевірча комісія цікавились:

— Що зробила комуна, щоб утягти більше селянства, зокрема жінок?

— Організували курси, екскурсії до комун. На екскурсії запрошували більше жінок, щоб ознайомити їх з життям комунарів. З екскурсій уже маємо наслідки — 59 родин записалось до комуни.

Мусієнко Демян теж член цього осередку в партії з 1927 року. До 1917 року був за писаря. На перевірчих зборах зясовується, що Мусієнко таємно в бідняків орендував землю, експлуатував наймичку.

На запитання голови комісії, що він, як комуніст, зробив щоб організувати комуну, відповідає:

— Був перетяжений, не мав часу.

— А взагалі ваша думка щодо організації колєктивів.

— Колєктивізація потрібна, але... не в нашому селі.

Мусієнко не хоче залишити своє куркульське господарство й піти в комуну.

Перевірча комісія виключила Мусієнка з партії.

Чистку проходило 8 чоловіка. Усім було сказано, що надалі треба кожному робити.

Після оголошення наслідків перевірки осередку, комісія намітила дальші заходи щодо здійснення постанов партії, звернула увагу, щоб опрацювати постанови 16. партконференції, підсилити роботу серед жінок. Комсомольський осередок був відірваний від парторганізації. Серед комсомольців є праві настрої, пиянство та хуліганство. Комісія запропонувала усунути ці хиби.

Сергій Орлов.

І ПЮ, І НІ.

Комісія під головуванням тов. Кабаніка перевіряє **Любарецький партосередок.** Дарма, що був великий дощ, проте на перевиборчі збори прийшли селяни з інших сіл, щоб взяти участь у чистці.

Секретар партосередку тов. Степанов розповідає про роботу бюра: в партосередку 3 члени та 5 кандидатів партії. Осередок успішно провадив усі кампанії. Щойно розпочали організацію СОЗ. Раніш організували машинове тяглове товариство, затвердили статут, але нічого з цієї організації не вийшло.

Агітпропробота кульгала, немає навіть агітпропа; жінроботу не провадили, комсомольський осеред працює незадовільно. Підчас хлібозаготівлі троє селян бідняків подали заяви про вступ до партії.

Комісія викликає на перевірку кандидата партії Ахмедеева — тов. **Ахмедеев** — се татарин, Уфимської губернії. Був у Червоній армії, після громадянської війни залишився на Україні.

Тов. **Лазоренко,** син бідняка, служив у Червоній армії, був за голову КНС, бурякотовариства.

— Я був революційно настроєний, — каже він, і пішов до Петлюри, був членом Повстанкому.

— Горілку пете?

— Пив, але перестав.

Тов. **Вітер Ониська** — кандидат партії. За неї кажуть жінки:

— Хороша жінка, завжди дасть пораду, довідку.

— А як із іконами?

— Я „своїх боженят" повикидала, залишились тільки материні. Я їм казала: — „Мамо, на що вам ікони?" Але вона відповіла, що в нас нема малюнків, то хай будуть ікони.

Тов. **Білик** — голова молочартовариства, член партії з 1927 року. Йому закидають, чому він не бажає вступити до колєктиву.

Останній **Грона** селянин. 1922 року його виключили з партії, але 1925 року він знову вступив. Він розказує про свою службу в Червоній армії, про клясову боротьбу на селі.

— Скажіть, тов. Грона, чи був випадок, коли селянка просила дати їй землі, а ви вимагали, щоб вона з вами жила?

Грона спростовує цю заяву, але не щиро. Він також нічого не каже про те, що був у банді. Селяни, що прийшли з Рогозова, заявляють відвод Гроні за те, що він вигнав наймита, тощо.

Горілку пете?

— І пю, і ні.

— Як це так?

— Трохи випиваю...

Грону захищає Лазаренко (при перевірці заявив, що він горілки не пе): був випадок, коли Грона в зимку заїхав до мене, я запропонував випити, але Грона відмовлявся.

— Його запитують: ти-ж півгодини тому казав, що не пеш?

— Селяни засміялися.

Комісія оголошує наслідки: Грону з партії виключити. Лазаренка за розтрату громадських грошей, за перебування в банді з партії теж виключити.

І.

(„Пролетарська Правда", Київ).

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИННА НАХОДИТИСЬ ЧАСОПИСЬ „СВОБОДА"

ДРІБНІ ОГОЛОШЕННЯ.

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИННА НАХОДИТИСЬ ЧАСОПИСЬ „СВОБОДА".

DO YOU KNOW WHY--- This is the Reason Some Men Wear Whiskers? — Drawn for this paper By Frank Leat

